

samość środkowoeuropejska, w pryzmacie twórczości Kundery. W ostatnich podrozdziałach widać jeszcze wyraźniej, że absolutna definicja tego pojęcia jest nielatwa i chyba w ogóle niemożliwa do sformułowania — *definiens* nie wyczerpuje bowiem istoty *definiendum*. Takie określenia jak „jednoznaczność” czy „absolut” są w tym kontekście nieprzystające, bo chociaż możemy nadać tej kategorii charakter uniwersalny, to dotyczy ona całego bogactwa spraw ludzkich, które niejednokrotnie pozostają z sobą w konflikcie, wobec czego nie może być mowy o prostych i jednoznacznych rozwiązaniach definicyjnych, tym bardziej że „każdą absolutną prawdą, każde absolutno, każda jistota se může stát obětí hlodavé síly ironie” (s. 191).

Uwypuklenie tej swoistej niejednoznaczności cechującej pisarstwo Kundery w aspekcie „tożsamościowym” koresponduje z zadaniem, które postawił sobie Karel Čapek, w którego całościowym dorobku pisarskim (nie tylko w twórczości prozatorskiej) noetyka, a tym samym zagadnienie prawdy, stały się tematem wiodącym. Dążąc usilnie do poznania jądra tej kwestii, pisarz analizował jego subiektywność i obiektywność. Interesowało go przy tym głównie, ile prawd istnieje i w jakiej relacji pozostają one z sobą — czy wykluczają się, czy uzupełniają? Kundera również zdawał sobie sprawę z relatywności i wieloznaczności pojęć podstawowych, dzięki czemu zbliżał się do Čapkowskiego ujęcia. Jak konstatują autorzy: „v Kunderově tvorbě zaráží nedostatek jednoznačnosti. Každý jev, každá postava, každá hodnota, či situace má mnoho svých vlastních interpretací, je mnohovrstevnatá, není jednotvárná. Tímto dochází k prolínání se všech věcí, které tvoří lidský úděl” (s. 191).

Metafora „podwójnego cienia” wysunięta w tytule książki jest znakomitym zwracaniem i kongenialną ilustracją omawianego problemu. Podsumowując, trzeba wskazać, że autorzy zebrali to, co się o Kunderze „czuło”: wiedziało, mówiło, nadmieniało, ale czego nikt w sposób tak wnikliwy, tak wielostronny — odśrodkowo i dośrodkowo, a także z różnych perspektyw — nie analizował. Aspekt środkowoeuropejskości w pisarstwie Milana Kundery został bowiem przebadany nie tylko przez pryzmat literacki czy kulturowy, lecz znacznie szerszy — z uwzględnieniem kontekstu socjologicznego, historycznego i politycznego. Tak obszerne ujęcie okazało się ze wszech miar zasadne, ponieważ — jak podkreślają autorzy w rekapitulacji swych rozważań — „Kundera dokázal rozšířit středoevropskou zkušenost a povznesl ji na úroveň zkušenosti obecně lidské” (s. 210).

Iłona Gwóźdź-Szewczenko

Data przesłania artykułu: 27.01.2022

Data akceptacji artykułu: 1.02.2022

<https://doi.org/10.19195/0137-1150.176.13>

Linguistische Beiträge zur Slavistik. XXVIII. JungslavistInnen-Treffen, 18. bis 20. September 2019 in Hamburg, eds. Nelli Ritter, Martin Henzelmann, „Specimina philologiae Slavicae”, t. 206, Berlin-Bern-Wien 2021.

„Млади слависти“ представљају круг немачких младих слависта који од 1992. године у јесен сваке године организује научни скуп. У разматраном зборнику радова су представљени резултати XXVIII конференције младих слависта, која је одржана у септембру 2019. године на Универзитету у Хамбургу. Њихови доприноси се простиру у широком лингвистичком спектру, а представљени су резултати савременог истраживања стручњака у Немачкој. У наставку ћемо укратко представити садржај текстова и превести немачке наслове на наш језик ради бољег разумевања.

Први чланак Рубена Бивалда носи наслов «Стил или граматика? Методолошка разматрања за проучавање украјинског превода Библије» (с. 9–21). Аутор објашњава да превод Библије на украјински језик у 19. веку не би требало да служи само за лакше разумевање садржаја, већ и да допринесе стварању нове украјинске књижевне традиције. Превођење Библије је почетак развоја посебног професионалног стила на украјинском језику.

Допринос Кристине Класмајер је «О редоследу речи пољских придевско-именских конструкција у обради језика – експеримент понављања реченице» (с. 23–50). Користи се «Задатак понављања реченице» (енгл. «Sentence Repetition Task») за анализу неколико конструкција и кршења реда речи.

Рад уредника Мартина Хенцелмана посвећен је теми «Буњевци и њихов језик у Србији након 1990. године: иновације и контроверзе» (с. 51–75). У чланку се разматрају иновације и контроверзе у вези са језиком буњеваца у Војводини у северној Србији који припада штокавском простору и дели готово све структурне карактеристике са српским, хрватским, босанским и црногорским језиком.

Николас Јансен је аутор текста са насловом «Крај Алека Холовке: Смрт из медијске перспективе руског и енглеског језичког подручја» (с. 77–139). Његов чланак испитује у којој мери се могу уочити разлике између медијског извештавања на енглеском и руском језику у вези са смрћу програмера игара Алека Холовке.

Иренеус Кулик у свом материјалу испитује тему «Популарна музика као језички извор? Пример шлеског говора» (с. 141–159). Аутор анализира популарну музику као извор лингвистичких података на основу скромног броја шлеских музичких текстова.

Ализа Милер поставља питање «Да ли руски и белоруски језик имају различите функције у језичком пејзажу Минска?» (с. 161–188). Циљ рада је да се документује утицај избора руског, белоруског и других језика на знакове и на њихове функције у Минску.

Хаген Пич испитује «Разликовање између аориста и несвршеног времена у бугарском језику: облик, значење, обележеност» (с. 189–208). Рад се бави значењем временског система бугарског језика и разматра претходне предлоге. Долази до идеје да је аорист једноставна прошлост у бугарском језику.

Уредница Нели Ритер описује рад «Индикатори читања на руском и немачком језику: студија праћења кретања очију са говорницима страног порекла и свакодневним једнојезичним говорницима» (с. 209–228). Нама су представљени неки од резултата истраживања читања за себе и наглас на немачком и руском језику.

У свом есеју под називом «Quo vadis, студенти матерњег руског језика?» (с. 229–242), Ксенија Фосмилер доводи у питање значај студената са миграцијским пореклом. У овој групи значај језика порекла практично није проучаван у Немачкој. Научна истраживања руског језика као језика порекла, као једног од облика наставе матерњег језика на високошколској установи у Немачкој, још увек су веома ретка.

Валерија Вагнер разматра проблем «О старосном дискурсу: поређења имена старијих људи у Немачкој, Русији и међу мигрантима који говоре руски језик» (с. 243–266). У чланку се разматра саставни део дискурса о старости, тј. номинације са основном знаком календарског узраста старијих људи у три језичке и културне заједнице: Русија, Немачка и мигранти са руског говорног подручја у Немачкој.

На крају, чланак Веронике Валд насловљен је «Структуре вербалности руског и немачког међу говорницима руског порекла у Немачкој» (с. 267–290). Фокусира се на промене у валентној структури неких руских глагола међу двојезичним људима руског порекла у Немачкој.

Како бисмо оценили тај зборник радова који показује труд младих немачких слависта да представе своје теме из области лингвистике? Садржај научних радова покрива велику ширину тема и бави се многим словенским језицима, укључујући руски, украјински, белоруски, пољски, српски и бугарски књижевни језик и специфичне варијанте ових језика, нпр. у емиграцији. Неки аутори су били доста активни у потрази за емпиријским

материјалом. То може да се каже, нпр. за допринос Ализе Милер која је ходајући по главном граду Белорусије педантно сликала различите натписе. Други аутори су изградили сопствени корпус. Међу њима су Нели Ритер, Валерија Вагнер, Вероника Валд и Иренеус Кулик. Подаци, који су оне обрадиле, су класификовани и интерпретирани што је посебно занимљиво, јер су то нови погледи у науци. Не заборавимо да је једини историјски чланак представљен од стране Рубена Бивалда, а сви остали аутори су фокусирани на савремена лингвистичка питања. То значи да се обухвата граматика као што је случај код Хагена Пича, или да се истражују социолингвистичке компоненте као на пример код Ксеније Фосмилер и Мартина Хенцелмана. То су само неки примери који јасно указују на разноликост датог зборника. У целини узев, уредници су успели да саставе веома занимљив материјал и учине га доступним науци. Стога, славистика би једноставно требало да поштује садржај ове корисне колективне монографије и да напредује у смеру који су представили млади аутори.

Dragan Janković

Data przesłania artykułu: 6.11.2021

Data akceptacji artykułu: 19.11.2021